



ROMANS DEL DIGODIM DIGODAM

ascrit an correcte, pur castis y armonios idioma lleydata del que
ara 's parle, per un poeta de radera hora.

CORO DELS QUE PEGUEN

Digodim y Digodám
de les terres que poden
si diguera u no diguer

RESPOSTES DELS QUE ANTOMEN

LOS PAIGESOS

Digodím y Digodám
ab les penes que passam,
no sabem á siensia plena
lo que fan á nostra asquena,
y ancara que hu sapiguesam
tampoch ne trauriam res,
perque astem ya tan... fumuts
que no hu podem astá més.
Les patates, van á chavo;
les tomates, les donám
y ara farán posá un sello
á cada mata d' ansiam.
Sébes, pebrots y auberginies
la canastra costé un ral;
la brema á sentim la lliura
y ademes paga 'l portal.
Les verdures, no les volen;
la fruya, pel que'n trayem
val mes donala als tosinos
y aixis los angreixarém.
Com no sigue al mil per sent
de quartos no pas n' haureu;
si voleu vendre les terres,
compradós no 'n trobareu;
perque ara la gent rica
diu que ampleen lo calé
an papés que fa 'l Gubern
que van mol y mol rebé;
pus no cal pagá ascriptures
ni menos contribusións,
ni tampoch drets á la Hacienda,
n' hipoteques, ni rahóns.
Dihuent que aquestos papés
son com á fulls d' astampetes
y 's van tallant d' una á una
ab unes astisoretas.

LOS SABATÉS

ab unes astisoretas.
Un cop la teniu tallada
cap al Banch hi falte gent:
alli entregueu lo santet
y us paguen lo sis per sent,
tot llimpi de *polvo y paja*
y franch de barques y pons,
de modo que si es aixis,
diguem que 'l demes son trons.
Per nosaltres, al contrari;
tot va sempre malament,
no podem surti de plagues
miseria y abatiment:
Un any se pert la cullita
perque fa poca caló;
un altre per masa fret
y alguns per poca sahó.
Quant arriben aquells dies
que convé més lo regá
mos trobem la séquia aixuta
perque així l's deu anchautá
á tres ú quatre sinyós
que sigue ó no sigue just,
trauen y posen les ayyges
á la mida de son gust.
De tan an tan se mos pose
als abres la formiguera,
les oruges á les cols,
als rahims la filoxera,
als fabonás lo pugó,
les rates á la pastera,
á les monjetes lo cuch
y la mosca á la somera.
Y despues de tot aixó,
pagueu los arrendaments,
consums, sédules, sequiatges
y demes aditaments.

LOS ABOGADOS

LOS SASTRES

Digodim y Digodam
ab les penes que passam,
no sabem á siència plena
lo que fan á nostra asquena;
pero sabem tots los sastres
y hu tenim ben resabut
que no hi ha ni un pun de feyna
y l'ofisi astá fumut.
Quan comense á fé caló,
s' usen jachs de tres pesetes,
y s' porten com pantalons
los calicotets fora betes.
Aixís que vol vení fret,
lo que 's mes adinerat,
se fa girá lo gàmbeto
valgamént sigue tinyat:
y si 'ls forros son dolens
¿saben lo que hi fan posá?
un vestit vell de la dona
y *pare usted* de contá.
Les capes, hi ha moltes fàbriques
que les fan á quatre naps,
y los *trajes á medida*
casi be van regaláts.
De modo que tot plegat
entre costures y vores,
ni sisquere 's guanye per
asmolá les astisores.

LOS SABATÉS

Digodim y Digodam
ab les penes que passam,
no sabem á siensiá plena
lo que fan á nostra asquena;
mes sabem que la botiga
astá plena de calsé
y la buchaca astá vuyda
perque casi no s' ven re.
Anem fen algun remiendo,
y tan s' ha d' aprofitá,
que hi ha home, no sabreu
com se les deu arreglá,
pus va comprá unes sabates
l' any vuytanta ú no se quant,
li han posat set mitjes soles
y ancara les va portant.
De calsat fet, ningú 'n compre;
de mida, mol poch se 'n fa;
y la mitat del que fem
l' acostumen á dixá.
L' un, que li aprete una mica;
l' altre, que li es un pel gran;
l' altre, que te ulls de poll;
l' autre, que no fa elegant:
l' un diu que la sola 's prima,
l' altre, que 's baix lo taló;
l' autre, que la pell es basta.
l' altre que li fa caló.
Y aquell que no hi troba peros
y sel quede sens chistá,
ya poden astá segús
de que no l' pensem pagá.
Y tan mós fan aburri,
y tan mos fan renegá,
que val més agarrau tot
y anau al riu á tirá.

SE GOD

bios idioma de radera h PEGUEN

LOS ADROGUES

que fay yo á la teua asa
punchonet, passa-farina
all de boca á pareteta?

LOS BARBÉS

Digodim y digodam
ab les penes que passam,
no sabem á siensia plena
lo que fan á nostra esquena;
pero sabem que pelussa
ni ha molta per tallá,
y que 'ls trastes se robellén
de no pugué treballá.
Afayteulos ben bonich
per dos perres ú be un ral;
y sobre tot, pareu conte
de no ferlos gens de mal;
pentinéulos á la moda,
poséulos molta pomada,
olis, polvos y perfums,
sabó ffí y draps de bugada;
feulos vent, tráyeu les mosques,
los bigotis ben rissats,
rentéulos ab aygua fresca
y despues ben respatllets.
Y encara, sort vingués gent,
per que puguessam minjá:
¡pero cal ya mes barbés
que barbes pera pelá.
La mare cholle l' petit,
lo jove 's deixe la barba,
lo vell s' afayte tot sol
y l' barbé no fa una marba.
Tan sols te seyna l' Gubern
y fa l' negosi redó:
mos cholle y afayte á tots
sense que gaste sabó.

LOS AMOS DE CASES

Digodím y Digodám
ab les penes que passam,
no sabem á siensia plena
lo que fan á nostra asquena;
pero si que podem dí
que aixó ya no pot aná,
pues tenim á la Ciutat
tressens pisos per llogá:
de modo que ab los papés
que hi ha posats als balcóns,
si podrie ambolicá
dos mil barres de tarrons.
De tan en tan surt algúl
que te ganes de mudá
y passe de casa an casa
per anasels á mirá.
Despues de veure lo pis
y astá del preu enterát,
diu—Per dos duros al mes
no hi ha dupte què 's barát,
pero yo hi trobo á faltá
un salón de recepcions,

cochería, ascalfa-panches,
criadero de coloms,
capella, cuarto de bany,
un despaig independent,
una sala per billar
y un pixadó mes desent.
Un quel cansen les ascales
diu que sel quedará
sempre y quant hi pose l' amo
un sofá á cada replá.
Altre diu—Yo 'l llogarfa
si hi feyen un cert quartet
que al istiu no hi fes caló
y al ivern fos calentet!—
Y així van passant trimestres,
cáuhen contribucions,
y paga, per mès que hi haige
los paperots als balcóns.
Y ancara que posem rétols
ab unes lletres de pam
que dihuent *Pisos con agua*,
no ya de que, no 'ls llogám.
Sols mos quede ya un recurs
que ara alguns lo probarém;
y es posá *Pisos con vino*
potse així los llogarém.

LOS SELLOS

Digodim y Digodam
ab les penes que passam,
no sabem á siensiá plena
lo que fan á nostra asquena;
pero si sabem de seit
que casi sempre vaguém
y que per fires que fássen
magre que magre hu passem.
D'aubardes se'n nesesiten
¡y no poques com hi ha Deu!
pero no se'n ven ni una
ya poden fe'l que vulgueu.
Com ara mols ruchs van sueltos,
an ramals no hi cal pensá;
tan es si'n tenim com no
perque ningú'n ve á comprá.
De singles... va... menos mal,
alguna se'n va venent;
com ara'n porten les dones;
potse que anirán corrent.
Segons vam llegí als diaris
si no astem mal enterats;
se va maná que ara'ls gosso
anesen tot l'any bossats.
Ab semblant disposisió
que á tots va pareixe bé,
pensabam ruchs de nosaltres!
pugué guanyá algun diné.
Mes ya astem desanganyats,
pus segons anam veystent,
va sé tan sols una bromá

LOS BOTIGUÉS

Digodim y Digodam
ab les penes que passám,
no sabem á siensia plena
lo que sán á nostra asquena;
pero sabem que á la nit
trobem quant més al calaix
catorse ú quinse pesetes,
perra dal ú perra baix.
Perque veijeu si astem mal,
ara us volem asplicá

ben claret y sens rodeos,
los grans negosis que's fa.
Algun dia suscuhix
quant astrena no ham tocat,
que mos entre á la botiga
dostes dones al plegat.
Desseguit mos alsam tots
pensant que's un casament:
japó noys, porteu cadires,
veniu aquí tots corrent!
Despues de fels grans saludos,
cumpliments y molta festa,
una d' elles s'alsa y diu
—¿que tenen roba d'aquesta?
y mos ensenya una mostra
d'un gipó que's va comprá
fa diset ó divuit anys
y ara l'vol apedassá.
Al sentí semblant surtida
quant mos creyam fe gran venta,
es la primera intenció
tráureles ab una aspinta;
mes luego mos repensam
y per fora de rahons,
creyent fe corre una maula,
anem á busca racons.
Quant ya la roba ham trobat,
proben si te gayre pes;
la confronten ab la mostra
pe'l andret y pe'l ravés;
la toquen, la miren totes,
se la tornen á mirá,
y al ultim diu la que compre
—An quin preu me la dará?
—La tallaré á ral la cana
si us quedau tota la pessa.
—Y á dos perres no pot se?
—Es imposible mestressa.
Y axis ab tals regatejos
una hora justa hi astam
fins que's determine y diu
—Bueno; talleune.... mitj pam.

Tambe ve algun ampleat
que demane ab gran afany,
si li volem fiá un trage
á pagá un duro cada any,
Altro vol uns calsetots
y fa un mes que's ls be á mirá;
despues que's ls ha vist mos diu
que ya's determinará.
En fi mireu si astem mal
y casi ya fem la figura,
que's pot di per tot arreu
que á Lleyda hi ha una botiga,
que un dia, tan sols va vendre
quinse séntims de cotó,
que va comprá un periodiste
per forrás un buchacó.
Ara ademes afeigiui
que's ls que compren, saben be,
que 'n contre d' afluixá ls quartos,
tots dihuent ya pasare
y presis es confessá
per més que aixó sigue amarcó,
que la paraula cumplixen,
pus passen; pero de llarch.
Ya veyeu, bons ciutadans,
que astán del modo que astém,
res te de particular
que per altres parts busquem.
Per aixó podrem notá
que ara hi ha alguns botigues,
que venen, sense la roba,
altres coses ademes.
Y ab prou fenys tot plegat
sostení ls astabliments,
y ademes ana afartant
als fadrins y als aprenents.

LOS MESTRES DE CASES

Digodím y Digodam
ab les penes que passam,
no sabem á siensiá plena
lo que fan á nostra asquena;
pero sabem clarament
perce hi veyem y tocam,
que de cases que's asfonson
a Lleyda ni ha un aixam;
mes los amos fan lo tonto
y busquen surti del pas,
fins que hi ha algún astadán
que amenasse ab lo mudá.

Allavons, correuhi tots,
que ya astán determinats:
total... mudeu tres raijoles
y tapeu quatre forats.
Diu que Lleyda astá atrassada,
y aixó no es pas veritat,
perce aquí pressisament
un sistema ham inventat
per lo cual se fan fachades
y fins cases mol en grant,
sense posas á la linea
los que han d'aná reculan.
Aixó si, surt lo que surt:
hi ha frontis d'orde toscá,
d'ragonés, de corintiò,
de gótic y d'andorrá.
Pero l'fe fachades noves
sense á la linea posás,
han de sabé caballés
que á totom no's permet pas:
y si algú no hu vulgues creure
y hu desitje comprobá,
que valje al carré del Carme
y si no's siego veurá
tres cases de poch obrades
que ademés astant tocant;
una, tres pams anradere
y dos, tres pams andavant.
Aixís veureu les fachades
que formen escalerons,
l'una entre, l'altra surt,
y tot va plé de racons.
Pero aixó te ls seus ventatges
y ve mol be per algú,
pus á cada racó d'aquells
contenix pixadó seguí.
Y asta clá, los propietaris
entre aixó y no habey diné
van cobrant lo poch que poden
y les cases ya estan bé.
Resultat; que teuleries,
sarralles, picapedrés,
paletes, fustés, manobres,
tots astém sense fe rés.

LOS ADROGUES

Digodím y Digodam
ab les penes que passam,
no sabem á siensiá plena
la que fan á nostra asquena;
pero sabem per desgrácia
que 'n negosi va mol mal,
y si no's apárie alego
tindrém una fi fatal.
Entre semana venem
algún chavo de safrá
deu séntims de caramelos
y ansiamades á fiá.
Quant arribe lo dumenge,
dos ó tres tortells de ral,
mitg pam de bras de gitano
y algú pastel de pardal.
Si allá per san Anastasi
mos fan fe algún ramillét
de tres ó cuatro pesetes,
quant lo cobrem ya fa fregat.
Pe' les festes de Nadal
que's tems de fé algún diné,
ya se sap, los valensiáns
no mos deixen pas fe ré.
Chocolates, jay Deu meu!
valdrá mes que non parlem,
pues ni ha de trenta márgues
y som mil los que'n venen.
Axis es que no hi ha medi
de pugue guanyá ni un ral,
pus cada dia que passe
la cosa 's posé mes mal.

LOS MÚSICHES

Digodím y Digodam
ab les penes que passam,
no sabem á siensiá plena
lo que fan á nostra asquena;
pero sabem que als instruments
hi crien ascrabats
y ham perdut l'ambocadura
d'astá tan dessocupats.
Ya ningú mos fa tocá,
perce no hi ha cap diné;
y som ademes á Lleyda
contanhui tot ben rebé,
vuy orquestes, deu capelles,

vint quartets y sis bandes;
de modo que quant surt res
los músiches anem per tandes.
Menos mal que si's fa poch,
en cambi astá ben pagat:
surtim á perra per barba
cada rosari cantat;
una missa, trenta séntims;
un concert, si es com cal,
mos toque mitja peseta;
si es de pallot, un ral.
Los pasacalles y balls,
anterros y professors,
aixó á ral y mitg la pessa
y ancara ab moltes rahons.
Cada funsió de teatro
y tres ansajos an cap,
mos val una peseta
(si es pot cobrá, ya se sap).
Les festes majos de poble
que son dures de pelá
per un nap y un bon fart d'olla,
tres dies de raventá.
Y á tot aixó afeigihi
que l'publich que ve á ascolta
ú de tortes ú de mortes
ell mos ha d'asgarrapá:
l'un dia que desafiném
altre, que mos sobreixim
altre, que may variám
perce ni papes tenim.
Altre dia que fem mols lluros
y que perdem lo compás;
y altre, que á les professors
no sabem may portá l'pas.
De modo que si algú dia
poden aná á treballá,
ancara us alsen lo crit
y hasta us volen insultá.
En fi, mireu si anem mal
y si som al radé astrem,
que ab reserva y confiansa
ara mateix us direm
que no fa pas gayres dies,
un clarinet, tot tocant,
va rosegá la boquila,
creyent que astabe minjan.

LOS POTACARIS

Digodím y Digodam
ab les penes que passam,
no sabem á siensiá plena
lo que fan á nostra asquena;
mes jay pobres de nosaltres!
lo que si sabem de sert,
es que aixó de sé potingues
cada dia astá mes vert.
Los metjes dihuent y juren
que's cansen de receptá,
pero l'ques les medisines
no les venen á buscá.
Hi ha qui pren ayqua de naps
per curá l'mal de rinyon;
altres usen contra l'reuma
les pells dels butifarróns;
y hasta diu que pe la tos
se posen al garganció
un ampastre de siguelles
y entremits un signaló.
Mes sigue d'aixó l'que vulgue;
es la questió que'l calaxí
baixe, que baixe y mes baixe
y arribe á està ya tan baixa
que alguns dies sols venenem
(se pot ben assegurá)
quince ó vint séntims de tremo
per algú que vol vuidá.
De gent, iprou, prou que'n tenim!
may mos falte reunio;
pero lo que's á comprá
churrubí, que Deu ni dó.
Un ve á fumar un cigarret,
altres venen á charrá,
los uns a llegí i diar
y 'ls altres a descansá.
De modo que ab semblant calma
los olls se fan pudens,
les esensiáns s'evaporen,
los bálsems ya son dolents;
les pastilles se mos curquen,
los anguens se van foné,
l'aixerop se torné agre,
y tot se va corrumpent.
Antes los medicaments,

tots ab ayqua 's preparaben:
ara sen fan mols ab vi
per veure si així agradaben.
Tenim vi de Carn, de Kola,
de Cacáu, de Hemoglobina,
de Glicero, de Morruol,
de Cals, de Ferro y de Quina;
de Tánich, Tónich y Tipich
d'Aroud, de Nutritiu,
de Peptona, Fosfatat,
de Iodo, d'Aperitiu,
d'Ostras, d'Hipofosfito,
y mols altres ne tenim:
es á di, de totes classes;
s'anten, menos de Rahim.

Mes no obstant lo que progresse

la gran siensiá de curá,

los de Lleyda, no ya medi;

an tractás de traguejá,

preferexen á tot temps,

seguint un costum antich,

lo vi de Ca la Agusila,

Astanyé ú Mosen Amich.

Y aquells que non poden aure

per que van curts de diné,

antes d'aná á la farmasia

van á qualquere sellé.

Y ancara l'que més refum

despues de tan com sufriu,

es sentí á la canallota

aquella cansó que diu:

"A cal potacari

venen badeijo

del remullat;

figues de gos,

figues de gat."

¡Granujes, desvergonyits,

ascoria de la Ciutat!

aqui no veném badeijo,

ni del sech ni remullat,

ni figues de cap manera,

ni chirubies, ni ansiáms.

Aqui sols tenim pasiensia,

mes ya l'anam acabant.

LOS ABOGATS

Digodím y Digodam
ab les penes que passam,
no sabem á siensiá plena
lo que fan á nostra asquena;
pero sabem prou y massa
que ambrutem mol poch papé
y aixó vol d'nosaltres
que nos guanye cap diné.
De consultes de paraula
iy que poques que sen fál
y es que ara tenim á Lleyda
mols abogats de secá.

Algún asunto de pobre

va surtin de tan an tan;

y si'l guanyem, ya se sab,

un bon regalo mos fan.

L'un mos porte figues seques,

l'altre mos du panillions,

l'altre un topí de mostillo

y l'altre uns quants muxarmmons.

Si perdem, ya no hú eai di;

l'un, que som uns malfarts,

l'altre, que som uns pollins,

l'altre que astem condonats.

Com ara dihuent la gent

que hi ha la ley del ambut

y que sols guanye el mes fort;

aixó mos ha reformut;

pus per mes rahó que tinguen

ya no volen pletejá

si no troben un padri

com per aná á batéja.

Y per mes lleys que's l'legiu

y per mol que prediqueu

si, si, ya podeu cantá,

inútil; non surtiéu.

Responen que abuy an dia

per pugue sempre guanyá,

soltamente se nesesite

sabé les coses portá;

que abusen de la poca

que abusen de la poca